

“Kitlesele bir araç olmaktan çıktı”

■ Radyo birçok evreden geçti, bugüne podcast'lar yükselişte. Siz podcast'leri yeni nesil radyo olarak değerlendiriyor musunuz, takip ettiğiniz yayınlar var mı?

Radyo, kuruluş yıllarında Cumhuriyet'in devrimlerini halka anlatmak için ideolojik bir araç işlevi görüyor. Sonrasında da yine propaganda tarafı var tabii ama siyasal yönü dışında bir okul rolü oynuyor. Dünyanın kabuk değiştirdiği 80'li yıllardan itibaren ticari radyoların ortaya çıkmasıyla bu eğitici işlev, bazı istisnalar hariç göz ardı ediliyor ve daha çok eğlence-müzik odaklı bir yayıncılık hakim oluyor. O dönem TRT bünyesinde gerçekten eğitilerek yetişen ve uzmanlaşan bir kuşak var ve kurum tüm içerikleriyle bir eğitim ve kültür-sanat kurumu gibi işliyor aslında. Günümüzde radyo yayıncılığı kitlesele olmaktan çıktı, çok daha ufak kümelerle bölünmüş izleyici gruplarına hitap ediyor. Podcast'lerle daha bireysel bir yayıncılık anlayışı gelişti. Ben de bazen dinliyorum, zihin açıcı olduğum podcast'ler var. Nilay Örnek'in "Nasıl Olunur"u, Özgür Mumcu'nun "Yeni Haller'i. Farklı konuların özgürce ele alınması yayıncılık anlamında zenginlik sağlıyor.

Bir anekdot:

“Sen radyodan daha mı iyi bileceksin?”

“Bir sağlık programı için Erzurum'un Aşkale ilçesinin Hacıhamza köyüne gitmiştik. Hayvanlıkla geçinen ücra bir köy. Evlere gidiyoruz, bakıyoruz çocuklar çok sağlıksız. Bir annenin bebeğini bisküviyle beslediğini gördüm. 'Neden süt, yoğurt vermiyorsunuz?' diye sordum. Her taraf koyun, kuzu dolu çünkü. 'Ben radyoda dinliyorum, bu bisküvi yedi vitaminli' dedi. Ben de avukatlık dönemimdeki bir duruşmadan o bisküvinin aslında yedi vitaminli olmadığına ilişkin bir davaya tanık olduğumu anlattım. 'Sizin ekmeğiniz, yoğurdunuz daha yararlı' dedim. Bana bir döndü, 'Hanım hanım' dedi, 'Sen radyodan daha mı iyi bileceksin?' Radyo işte bu kadar güvenilen bir iletişim aracıydı.”

YKY Yayınları'ndan çıkan “İstanbul Radyosu - Anılar Yaşantılar” kitabı Özden Cankaya, Ayhan Dinç ve Nail Ekici'nin imzasını taşıyor.

“Radyo sözün gücünü taşıyor”

Ceyda Ulukaya

ceyda.ulukaya@milliyet.com.tr

■ 1970'lerde TRT İstanbul Radyosu'nda yaklaşık 10 yıl prodüktörlük yaptınız. O dönem ne tür programlar hazırladınız, neler ilgi gördü?

Televizyonun yaygınlaşmadığı, radyonun ön planda olduğu bir dönemdi. İstanbul Radyosu'nun da kurulduğu 1927'den başlayan birikimi, uzmanlığı, yerleşik bir programcılık anlayışı vardı. Elbette devletin icraatlarını halka duyurma işlevi görüyordu ama bizim için en başta eğitici rolü geliyordu, özellikle de kadınlara yönelik eğitici içerikler hazırlıyorduk. Sağlık, hukuk, ekonomi, tarım, edebiyat hemen her konuda. Örneğin ben, hukuk mezunu da olduğum için, hukuku drama içinde anlattığım “Köy Avukatı” diye bir program hazırlıyordum. Kısa bir oyun yazıp oradaki problemin hukukun nasıl çözümleneceğini, kimlerin nasıl hakkını arayabileceğini köyden yetişmiş bir avukatın ağzından anlatıyordum. Bunun yanında çok yönlü müzik programları ve tabii eğlence programları da vardı. Adile Naşit'ten Suna Pekuysal'a dönemin aklınıza gelen tüm güldürü ustaları gelir, izleyicinin de yer aldığı Mesut Cemil Stüdyosu'nda şovlarını yapardı. Bu şovlar canlı yayınlanır ve kaydedilirdi. Orhan Boran'ın şovları çok sevilirdi. Radyo tiyatrosu, ki Haldun Taner, Turan Oflazoğlu gibi gibi önemli yazarların, Yıldız-Müşfik Kenter, Cüneyt Türel gibi ünlü oyuncuların katkısıyla dinleyicinin edebiyatla ilişkisini geliştiren ayrı bir alan oldu.

■ Peki dinleyiciyle ilişkiniz nasıldı? Ne tür istekler, talepler alırdınız?

Dinleyicinin ilgisini gelen mektuplardan anlıyorduk. Gözünüzde canlanması zor ama şöyle söyleyeyim: Postacı çuvala getirirdi mektupları. Müzik içerikli yayınlara daha çok müzik istekleri gelirdi. “Köy Avukatı” programına kendi hukuki sorunlarını cevap isteyen mektuplar gelirdi. O dönem kendimce bir analiz yapmıştım, daha

Dünya Radyo Günü vesilesiyle, Türkiye'de radyo tarihi üzerine çalışmaları olan Prof. Dr. Özden Cankaya'yla buluştuk

Bugün Dünya Radyo Günü. Tarihin gerçek anlamda kitlesele ilk iletişim aracı, form ve mecra değiştirse de gelişen teknolojilere hâlâ meydan okuyor, hatta son dönemde yükselişe geçen podcast yayıncılığıyla yeniden tarih yazıyor. Türkiye'de dünden bugüne radyo yayıncılığını en iyi bilen isimlerden biri ise bu alandaki çalışmalarının yanı sıra yolu 70'li yıllarda prodüktör olarak TRT İstanbul Radyosu'ndan geçen iletişim duayeni Prof. Dr. Özden Cankaya. Aynı zamanda Galatasaray Üniversitesi İletişim Fakültesi'nden çok sevdiği hocam olan Cankaya'yla Dünya Radyo Günü vesilesiyle o yıllara ışınlanıyoruz.

çok sosyal güvenlik, sağlık ve hukuk konularını kapsıyordu mektuplar. Tabii imkanı olanlar da telefon açıyordu.

■ O dönem İstanbul Radyosu teknolojik donanım açısından ne seviyedeydi?

Stüdyolar çok ileri düzeydeydi. Mesut Cemil Stüdyosu Balkanlar'ın en büyük ve donanımlı stüdyosuydu. Kayıtları tonmaysterler yapardı. Ancak röportaja giderken bize verilen araç gereçler

Prof. Cankaya (ön-solda) bir balıkçı köyünde Nagra marka kayıt cihazıyla röportaj yapıyor.

© HÜSEYİN ÖZDEMİR

sınırlıydı. Bir tane Nagra denilen bir kayıt cihazımız vardı, üzerinde montaj da yapılabiliyordu ama bir taneydi. Onu almak için görev fişi yazıp talep ediyorduk, ki yanımıza da bir teknisyen veriliyordu cihazı bozmayalım diye. Bir de Uher marka küçük cihazlar vardı. O yıllarda kayıt bantları da ithal edildiği için yeterli miktarda yoktu. Kaydedilmiş program üzerine tekrar kayıt yapardık. O yüzden yeni bir banda kayıt yapmak bir prodüktör için baya sevindirici bir olaydı.

■ Radyo en eski kitle iletişim araçlarından biri ve gelişen teknolojilerine rağmen gücünü koruyor. Bunu neye borçlu sizce?

Bir kere pratik açıdan erişimi kolay. Herhangi bir işle meşgulken de dinlemek mümkün. Görüntünün cazibesinden uzak, sese dayalı bir iletişim olması nedeniyle temel olarak sözün gücünü taşıyor, söylenen sözü zihnimizde imgelere dönüştürüyoruz. O nedenle gücünü hâlâ koruyor diye düşünüyorum.

